

Микитенко В. В.
*д-р. екон. наук, професор,
 головний науковий співробітник,
 Інститут демографії та проблем якості життя НАН України, м. Київ, Україна
 ORCID: 0000-0002-8212-9777*

УПРАВЛІННЯ ПРОСТОРОВОЮ ОРГАНІЗАЦІЄЮ ГОСПОДАРСЬКИХ СИСТЕМ: НАПРЯМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЛОКАЛІЗАЦІЇ

Вивчаючи та деталізуючи принципів напрямки просторової організації господарських систем (ГС) в європейських країнах [1], підтверджуємо: їхнє врахування при переформатуванні національного господарського простору, поряд із раціоналізацією освоєння та збереженням природно-ресурсних активів (ПРА) держави, суттєво впливатиме і на якість життя населення через врахування ряду особливостей локалізації, а також через залучення у процеси реконструкції соцієтальних, технологічних, управлінських і екологічних факторів забезпечення сталого розвитку і господарювання (табл. 1). У цьому контексті важливо підтвердити, що враховані у табл. 1 особливості та фактори локалізації і надалі будуть взаємодіяти між собою та трансформуватися до оптимального формату, а процеси просторової організації ГС будуть ускладнюватися та динамічно змінюватися як в європейських країнах, так і в Україні. З цього, розвиток, рівновага та підтримка різноманітних регіонів і території гратимуть важливу роль у створенні стійких ГС та сприятливого середовища для підвищення якості життя населення. Певним чином підсумовуючи приведені, зазначимо, що для забезпечення результативної просторової організації ГС в Україні важливо враховувати ряд особливостей локалізації та соцієтальних факторів за використання принципів активно-орієнтованого підходу, які впливатимуть як на забезпечення сталого розвитку, так, відповідно, і на розроблення та реалізацію на практиці дієвих господарських стратегій реконструктивного переформатування простору господарювання.

Таблиця 1 - Особливості локалізації зусиль при просторовій організації господарських систем за врахування соцієтальних факторів

Особливості локалізації зусиль	Заходи з реконструктивної просторової організації національних господарських систем
Узгодження локалізованих за пріоритетами зусиль	Адаптація до місцевих особливостей – розуміння та врахування місцевих екологічних, соціокультурних та економічних особливостей для забезпечення адаптованих рішень. Громадська участь - залучення місцевого населення та стейкхолдерів у процеси прийняття рішень, щоб забезпечити врахування їхніх потреб та інтересів. Підтримка малих та середніх підприємств – розвиток та підтримка малих та середніх підприємств, що є основою локальної економіки. Розвиток середовища для бізнесу та підприємництва – сприятливе середовище для бізнесу, яке створюється за допомогою підтримки малих і середніх підприємств, сприяє економічному розвитку та створенню нових робочих місць. Забезпечення транспортної та інфраструктурної доступності – забезпечення ефективної та доступної транспортної інфраструктури визначає доступність громадян до робочих місць, освіти, медичних закладів та інших життєвих сервісів.
Урахування соцієтальних факторів при ущільненні взаємодії	Рівноправ'я та інклюзія – забезпечення рівноправ'я та інклюзії в усіх аспектах розвитку, враховуючи різні соціокультурні та етнічні групи. Соціальна справедливість - створення умов для вирівнювання соціальних нерівностей та забезпечення доступу до можливостей для всіх. Локальна культура і спадщина – збереження та підтримка локальної культури, традицій та історії для зміцнення ідентичності місцевих громад. Етнічна різноманітність – врахування та підтримка етнічної різноманітності, стимулювання діалогу та взаєморозуміння. Рівномірний розподіл доходів: просторова організація суттєво впливає на розподіл доходів та економічний розвиток в різних регіонах/на територіях; забезпечення рівномірного розподілу економічного потенціалу позитивно впливає на якість життя та соціальні показники <i>територіальних утворень</i> (ТУ). Розбудова якісної житлової інфраструктури: доступність якісного доступного житла визначає рівень зручності життя громадян; просторове розташування житлових об'єктів і доступність до інфраструктури грають важливу роль у покращенні якості життя.
Досягнення сталості та екологічної обов'язковості	Збереження природних ресурсів та раціоналізації використання ПРА - управління та збереження природних ресурсів, уникання експлуатації, що може призвести до невідновлюваного знецінення. Енергоефективність – розвиток та впровадження енергоефективних технологій і практик для зменшення видобутку та екологізації виробництва. Управління відходами – розробка й удосконалення систем управління відходами та переходу до циркулярної економіки. Забезпечення екологічної стійкості – забезпечення екологічної стійкості та відповідального

Особливості локалізації зусиль	Заходи з реконструктивної просторової організації національних господарських систем
	використання природних ресурсів, що і визначається просторовим розташуванням економічних об'єктів; зелені технології, використання відновлюваних джерел енергії та ефективне використання природних ресурсів, які можуть сприяти покращенню якості довкілля та життя громадян.
Убезпечення результативності співпраці та стійкості логістичних та інформаційних мереж	Міжрегіональна та між секторальна співпраця – її зміцнення й ущільнення між різними регіонами, галузями, виробництвами і секторами - визначає результативність спільного досягнення цілей сталого господарювання і соціального розвитку. Сприяння інноваціям та технологічному розвитку – розвиток інноваційних та технологічних мереж і центрів сприяє генеруванню нових можливостей для працевлаштування, забезпеченню високооплачуваних робочих місць та розвитку високотехнологічних галузей і виробництв, сприяючи створенню сталої й взаємовигідної ГС, що забезпечує не лише економічний розвиток, але і соціальне та екологічне благополуччя на території. Партнерство з громадськістю – взаємодія з громадськістю, науковою спільнотою та ін. зацікавленими сторонами для усунення глобальних і місцевих викликів. Розвиток інфраструктури – особливості просторової організації в гірських та сільських регіонах визначають можливості для розвитку, доступ до освіти та медичних послуг, а також рівень зайнятості; розвиток інфраструктури й мереж, соціальних служб в цих регіонах впливає на якість життя населення.

Джерело: Визначено та сформульовано автором за урахування напрацювань [1-4]

Маємо підкреслити, що європейські напрями просторової організації ГС у реаліях сьогодення також розмежовуються за урахування принципів локалізму за дев'ятьма напрямками [1], до яких, враховуючи соціальний концепт просторової організації ГС, інкорпоровано локалізацію за дієвістю й результативністю медико-соціального і генетичного моніторингу-тестування, що має вагоме значення за актив-орієнтованим підходом для активізації регіонального розвитку та планування/збереження людського ресурсу/активу, суттєво впливаючи на життєдіяльнісні аспекти якості життя і національної економіки (трудоий ринок, витрати на охорону здоров'я, інновації у медицині та ін.). Щодо такого напрямку просторової організації [2] як «Райони/ території за результативністю медико-соціального та генетичного моніторингу/ тестування»), деталізованого у [5], то він стає ключовою детермінантою у процесах реконструктивної просторової організації ГС, у яких має брати участь увесь спектр суспільства, урядові та неприбуткові організації, експерти, науковці та активні громадяни – адже, суспільство громадянського рівня розвитку неминує має ставити питання про необхідність системного захисту своїх ціннісних і життєзабезпечуючих основ якості життя. Отже, вбачаючи просторову організацію ГС – специфічною формою координації динамічного процесу кількісно-якісних змін в межах ТУ, яка передбачає синхронну реалізацію, за пріоритетними об'єктами локалізації зусиль, комплексу реконструктивних заходів із ущільнення виробничо-господарської та міжрегіональної й між-секторної взаємодії задля генерування системних умов до сталого господарювання і соціального розвитку, зазначимо: досягнення упорядкованості господарської діяльності та реконструкції оточуючого середовища має бути виконано за алгоритмом управлінських дій у три стадії: I) підготовчою (три етапи); II) впровадження стратегій і заходів (три етапи: реорганізації, рекомбінації, ревіталізації); III) моніторингу, оцінки і коригування (п'ять етапів: моніторингу і оцінки результатів виконання стратегії та заходів із реорганізації, рекомбінації та ревіталізації; виконання корекції і удосконалення управлінських дій; сприяння та підтримка; розширення і масштабування; забезпечення сталості і циклічності).

Список використаних джерел

1. Микитенко В. В. Просторова організація господарських систем: європейський досвід. *Нотатки сучасної науки*. Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2024. № 12. С. 26 – 29. DOI: 61718/nsn-2024-12.
2. Микитенко В. В. П'яти вимірний комплекс просторової організації господарських систем у контексті забезпечення якості життя в Україні. *Соціально-гуманітарний вісник*. Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2024. Вип. 46. С. 30 – 35. DOI: 10.61718/sgv .
3. Микитенко В.В. Організація природно-господарських відносин у реконструктивному розвитку територій. *Наука та наукознавство*, 2024. № 1 (123). С. 21—42. <https://doi.org/10.15407/sofs2024.01.021> (дата звернення 04.03.2024).
4. Микитенко В. В. Соціальна відповідальність: алгоритм управлінських дій. *Соціально-економічний стан в умовах воєнного часу: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, 19 лютого 2024 р)*. Суми: Східноєвропейський центр наукових досліджень, Research Europe, 2024. С. 48-53.
5. Микитенко В. В., Микитенко Д. О. *Соціально-економічна безпека за урахування спадкового та життєдіяльнісного паритету якості життя*. Удосконалення напрямів розвитку України в умовах світової кон'юнктури: монографія. – Харків, СГ НТМ «Новий курс», 2023. 182 с. С. 146 – 156. DOI: 10.61718/mon-2023-5.